

ACTIVITATEA SECȚIEI DE METODICĂ *

AUREL IORDĂNESCU

Aniversarea a 30 de ani de existență a S.S.I. pe lângă un motiv de vie satisfacție, trebuie să reprezinte și unul de considerare retrospectivă a activității desfășurate, pentru a se stabili, pe cât cu putință, rezultatele acestei activități. Și, cum între obiectivele pe care societatea și le-a înscris încă de la constituire în planul ei de activitate a fost și cel referitor la metodică învățămîntului istoriei, se cuvine să ne oprim un moment pentru a evalua, în linii mari, activitatea desfășurată de secțiunea de metodică, mai ales începînd cu anul 1968, cînd această secțiune a fost înființată.

Ridicarea nivelului predării istoriei în învățămîntul de cultură generală și liceal, pe linia spiritului de înnoire a conținutului și de modernizare a tehnologiei didactice, a constituit o preocupare statornică a societății. Ținînd seama că marile progrese din domeniul cercetării istorice, posibilitățile tehnice care stau la dispoziția profesorului și nivelul inițial al elevilor de azi reclamă imperios predarea istoriei într-un spirit nou și cu metode înnoite, Secția de metodică și-a înscris în planul ei de activitate o serie de acțiuni vizînd pe de-o parte la antrenarea unui mai mare număr de profesori în munca de cercetare metodică-didactică, iar pe de altă la sporirea preocupărilor față de aspectul metodic al desfășurării activității la catedră, în scopul lărgirii perspectivei din care trebuie privite problemele studierii istoriei în școală și al îmbinării armonioase a unor aspecte înaintate ale experienței didactice cu noile orientări ale pedagogiei contemporane.

Deoarece năzuința principală a timpului nostru în materie de învățămînt este aceea a modernizării procesului instructiv-educativ, iar modalitățile acestei modernizări nu sînt încă — cel puțin în ce privește disciplina noastră — îndeajuns de conturate, Societatea a inițiat o campanie susținută de dezbateri a *sensului* și *aspectelor* pe care noțiunea de modernizare o implica și de antrenare a profesorilor de istorie în munca de cercetare metodică, în vederea întemeierii științifice a modalităților de înnoire.

De aceea, după ce mai întîi au fost elaborate și difuzate la filiale sumare, instrucțiuni concrete privind tehnica cercetării metodice și a elaborării lucrărilor de metodică, însoțindu-le și de o tematică orientativă, care indica principalele probleme care-și așteptau investigarea, au

* Sesiunea științifică „30 de ani de la înființarea Societății de științe istorice din R. S. România” (21 decembrie 1979).

fost organizate la nivel republican, cu concursul unora dintre filiale, sesiuni metodic-științifice, care să dezbată principalele aspecte ale modernizării învățămîntului istoriei. Astfel în septembrie — 1970 la Timișoara s-a pus în discuție „Folosirea izvoarelor istorice și a noutăților științifice la lecția de istorie“ :

— în noiembrie — 1971 la Sibiu s-au dezbătut : „Problemele actuale ale lecției de istorie“ ;

— iar în octombrie — 1972 la Oradea — „Problemele învățămîntului istoriei în condițiile procesului de modernizare“.

Ținute în prezența unui mare număr de delegați de la toate filialele și a marei majorități a profesorilor de istorie din localitățile respective, aceste sesiuni au prilejuit un larg schimb de opinii, îngăduind prin antrenarea în discuții, adesea de pe poziții deosebite, a unui mare număr de participanți care-și înfățișau rezultatele experienței și ale experimentelor lor și ducînd nu numai la o mai bună înțelegere a noțiunii de modern și de „modernizare“ atunci cînd sînt aplicate specificului metodic al învățămîntului istoriei, ci și o lămurire a raportului ce trebuie să existe între metodele devenite clasice și noile modalități ale tehnologiei didactice oferite de dezvoltarea tehnico-științifică contemporană.

Toate au coroborat concluzia că, în această ordine de preocupări, aspectul metodic nu poate fi despărțit de conținut, subliniind că însuși procesul de înnoire pe care-l străbate știința istoriei reclamă înnoirea modalităților de transfert că, în alte cuvinte, ceea ce se numește „modernizarea învățămîntului“ nu este o modă, ci aspectul firesc al transformărilor pe care metodică istoriei le suferă ca rezultat al necesității de a reflecta un conținut înnoit care, prin complexitatea lui sporită, solicită modalități metodice mai cuprinzătoare și tehnici mai adaptate la nivelul de înțelegere al elevilor de azi.

Dar cu această ocazie se impusese o constatare și anume că din lucrările de metodică a istoriei lipsea o tratare satisfăcătoare, în înțelesul de imbinare organică a aspectului teoretic cu cel tehnic-aplicativ a celor mai de seamă coordonate ale învățămîntului istoriei ca : noțiunea de lecție de istorie, de explicație la lecția de istorie, de demonstrație istorică, de stabilire a valorii informative și formative a studiului istoriei și de precizare a locului și rolului profesorului de istorie. De aceea secțiunea de metodică a hotărît organizarea, în colaborare cu filialele, de acțiuni metodic-științifice, în zilele metodice ale profesorilor, în care să fie dezbătute tocmai aceste probleme. Între 1971—1979 au fost organizate astfel de dezbateri la filialele din Lugoj, Timișoara, Sibiu, Bacău, Oradea, Brăila, Tulcea, Tîrgu Mureș, Tîrgu Jiu, Focșani, Baia Mare, Miercurea Ciuc, Caransebeș, Satu Mare, Piatra Neamț, Bistrița Năsăud. Cum numărul participanților a fost destul de mare (la nici una sub 80 de participanți — mergînd pînă la 120), iar dezbaterile foarte animate, se poate spune că obiectivul a fost atins.

În același timp, deoarece cu ocazia cercetării lucrărilor de metodică trimise spre publicare se constatau unele lipsuri în metoda de

lucru, ca și în modul de prezentare a rezultatelor obținute, s-au programat consfătuiri cu caracter de îndrumare, în cadrul cărora s-au discutat condițiile de valabilitate ale cercetării, metodologia și mersul cercetării, tehnica elaborării și modalitățile de prezentare a concluziilor, toate pe baza unor materiale concrete, înfățișate de cercetători calificați și de metodiști cu îndelungată experiență. Aceste consfătuiri — dintre care o mențiune specială merită cea ținută la filiala din Tîrgu Mureș în 1969 — au culminat cu sesiunea metodico-științifică la nivel republican desfășurată la București între 28—29 decembrie — 1970, unde, în prezența responsabililor secțiilor de metodică ai tuturor filialelor și sub-filialelor din țară și a unui însemnat număr de profesori, s-au înfățișat, într-un ansamblu de referate, care porneau de la stabilirea criteriilor de alegere a unui subiect de lucrare științifică sau metodică și, trecînd prin toate etapele cercetării, ajungeau pînă la tehnica elaborării și redactării, toate momentele alcătuirii unei lucrări constituind un adevărat ghid metodologic a cărui utilitate și eficiență erau asigurate de competența recunoscută a alcătuitoarelor, între care se găseau specialiști ca : A. Sacerdoțeanu, N. Adăniloae, L. Georgian, M. Vasilescu, D. Berindei.

Apreciînd tocmai valoarea orientativă a contribuțiilor prezentate, participanții au cerut publicarea lor, fapt ce s-a realizat prin înserarea treptată în publicația Societății noastre. Deși rezultatele în domeniul cercetării metodice nu sînt din acelea care se văd imediat, numărul relativ mare de studii cu caracter metodic, pe care societatea l-a primit în ultimii ani și îl primește în continuare, vădește o antrenare tot mai susținută a profesorilor de istorie pe făgașul cercetării metodice : aspecte care în trecut rămăseseră cu totul în afara preocupărilor metodice au început a forma obiectul unor cercetări atente, îndelungate și repetate, supuse unor dezbateri în cadrul consfătuirilor metodico-științifice așa cum a fost — pentru a da un exemplu — cea referitoare la „Estetica lecției de istorie“ considerată din perspectiva rolului ei formativ.

Din constatarea că unii dintre tinerii profesori de istorie pornesc de la ideea că ceea ce constituie valoarea unei lucrări de istorie este numai capacitatea ei de a oferi o informație la zi, *concepția* care prezidase la alcătuirea ei și *rigoarea metodică* cu care a fost condusă fiind socotite aspecte secundare, cunoșteau în foarte mică măsură activitatea acelora dintre înaintași care puseseră bazele istoriografiei noastre științifice, s-a simțit nevoia unui ciclu de expuneri care să înfățișeze viața și activitatea marilor figuri ale istoriografiei românești, începînd cu D. Cantemir și sfîrșind cu Nicolae Iorga. Organizînd acest ciclu în colaborare cu Casa Corpului Didactic din București, Societatea s-a adresat unor specialiști recunoscuți dintre care menționăm pe profesorii : V. Maciu, R. Vulpe, Șt. Ștefănescu, A. Sacerdoțeanu, care în expunerile lor au urmărit cu precădere progresele metodice de investigație, lărgirea treptată a concepțiilor istorice care au prezidat la alcătuirea marilor sinteze sau a studiilor monografice, contribuția specifică a fiecăruia dintre marii istorici la progresul științei istorice din țara noastră cu toate limitările pe care etapa căreia i-au aparținut sau temperamentul individual

li le-au impus, în scopul de a stabili valoarea operei lor din perspectiva actuală a cercetării istorice și de a le fixa locul în dezvoltarea istoriografiei românești.

Numărul mare de participanți, ca și cererea exprimată în repetate rânduri cu ocazia discuțiilor de a se reedita operele reprezentative ale istoricilor înfățișați, au arătat că expunerile răspundeau unei nevoi reale și că-și atinseseră scopul.

Crearea pe lângă fiecare filială a unei secții de metodică a făcut ca preocupările de ordin metodic, care nici pînă atunci nu lipsiseră, să ia o înfățișare mai organizată și mai continuă. În cadrul ședințelor filialelor s-au înfățișat rezultatele unor experiențe personale, s-au discutat modalitățile de abordare metodică a unor teme mai dificile, s-au dat indicații, — urmate de aplicații practice — asupra aparatelor folosite în aplicarea modalității audio-vizuale, iar în unele cazuri profesorii care-și susținuseră cu succes lucrarea de grad au expus în fața colegilor lor mai tineri tehnica pe care o folosiseră în elaborarea ei, însoțind-o și de discuții asupra conținutului. La inițiativa Secției metodice, filiala București a inițiat o amplă dezbatere cu caracter metodic asupra condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească lecția de istorie pentru a putea răspunde sarcinilor instructive și educative ce revin disciplinei noastre în etapa actuală. Desfășurată pe marginea a 9 expuneri, prezentate în decursul anului 1969, care urmăreau problemele lecției pornind de la considerarea valorii informative și formative a studiului istoriei și sfîrșind cu problemele docimologice, dezbaterea a avut darul de a duce clarificări și precizări în unele din aspectele esențiale ale activității didactice a profesorului.

Pe aceeași linie de preocupări au fost inițiate discuții tematice cu caracter concret aplicativ, privind felul în care avea să fie tratată o anumită temă din programă a cărei dificultate apărea ca fiind deosebită (formarea poporului român și a limbii române) sau a cărei modalitate de integrare ridica unele nedumeriri (revoluția română din 1848 în cadrul revoluției europene la cl. VII și XI). Din preocuparea de a analiza și populariza experiența înaintată dobîndită la catedră, în lumina noilor concepții care-și făceau loc în tehnologia didactică, numeroase filiale, cu sprijinul conducerii Societății, au organizat sesiuni metodic-științifice, cu tematică precisă, anticipat anunțată, la care, pe lângă membrii filialei organizatoare, au participat adesea și delegați de la alte filiale, sesiuni în cadrul cărora au avut loc rodnice schimburi de păreri, care au contribuit la creșterea eficienței modalităților metodice folosite la lecții. Tematici ca : „Invenție și creativitate la lecția de istorie“ (filiala Brașov) ; „Probleme de axiologie în predarea istoriei“ (filiala Arad) ; „Rolul schemei în predarea lecției de istorie“ (filiala Cluj), pentru a aminti doar cîteva, au evidențiat interesul crescînd pe care problemele de metodică îl suscită printre profesorii de istorie.

Inițierea, începînd cu anul 1968, a cursurilor de vară ale Societății a oferit un nou prilej de abordare, cu concursul unor specialiști calificați în acest domeniu, a principalelor probleme ale metodicii istoriei, în cadrul unor expuneri mai susținute, în care centrul de greutate a

căzut pe aspectul metodologic și pe acela al activității la catedră. Deși tematica a fost stabilită în marea majoritate a cazurilor potrivit cu dorințele formulate de cursanți, preocuparea Societății în această direcție a fost continuu dirijată de grija de a nu impieta asupra sarcinilor și răspunderilor ce revin altor instituții și totodată de a evita paralelisme inutile. De aici și specificul temelor de metodică incluse în tematica cursurilor de vară : departe de a fi expuneri dogmatice, ele au îmbrăcat constant aspectul problematic, subliniat atît de titlul temei (ca, de pildă : „Problemele lecției de istorie“, „Problemele lecției recapitulative de sinteză“, „Modalitatea introducerii noutăților științifice în lecția de istorie“), cît și de conținutul ei efectiv („Problematizarea la lecțiile de istorie“, „Clasic și modern în predarea istoriei“).

În același timp, discuțiile care au urmat expunerilor, aducînd sporul experienței personale, adesea îndelungate, a participanților, au venit să contureze în chip mai pregnant modalitățile metodice preconizate și prin aceasta, să sporească eficiența lor aplicativă. În fine, mai trebuie menționat și faptul că un număr de participanți, dînd urmare sugestiilor primite cu această ocazie, și-au ales ca teme de cercetare metodică unele modalități semnalate ca avînd nevoie de o investigație mai adîncită, în vederea pregătirii eficienței lor aplicative.

Publicația Societății, „STUDII ȘI ARTICOLE DE ISTORIE“, a acordat încă de la apariția ei o atenție deosebită lucrărilor de metodică, incluzînd în paginile ei pe acelea care răspundeau exigențelor unei cercetări științifice. Preocuparea pentru îndrumarea pe linie metodică a cadrelor tinere a făcut ca în ultima vreme numărul lucrărilor cu profil metodic să sporească și să se diversifice, accentuînd pe aspectele concrete pe care activitatea la catedră le îmbracă, începînd cu pregătirea lecției și elaborarea planului și sfîrșind cu indicarea izvoarelor și a mijloacelor tehnice care stau efectiv la îndemîna profesorilor de istorie. În acest scop, fiecare volum al revistei a inclus un număr de planuri de lecții comentate, atît sub aspect științific, cît și metodic, izvoare istorice însoțite de asemenea de comentarii istorice și de îndrumări metodice de folosire ; indicații bibliografice din domeniul metodicii istoriei, precum și consultații orientative referitoare la probleme aflate constant la ordinea zilei, cum ar fi aceea a rostului, organizării și funcționalității cabinetului de istorie, fapt ce a făcut ca utilitatea ei pe această linie să fie tot mai apreciată.

În toată această activitate, colectivul de metodică al Societății, alcătuit din tovarășii lectori universitari : Lucia Georgian, Ion Șendrulescu, conf. dr. Florea Stănculescu ; cercetători principali : dr. Constantin Dinu și Constantin Șerban ; profesori : Mariana Vasilescu, Gheorghe Smarandache, Livia Musculiu și profesor dr. Louis Roman, și-a adus o contribuție hotărîtoare, participînd activ la alcătuirea planurilor de muncă, la organizarea și desfășurarea sesiunilor metodico-științifice, la cercetarea și avizarea materialelor cu profil metodic trimise revistei, la elaborarea recomandărilor privind refacerea unora dintre aceste materiale — recomandări care nu odată au luat aspectul unei adevărate colaborări cu autorii — precum și la îndrumarea activității metodice a unor filiale.

Se vede astfel că Secția s-a străduit să folosească cât mai multe din căile ce i se deschideau pentru a sprijini procesul de modernizare a învățămîntului istoriei sub întregul aspect al *lămuririi esenței noului* în plan metodic, al *innoirii tehnologiei didactice* și al *promovării cercetării experimentale* din perspectiva aplicativă, în domeniul metodicii istoriei.

Poate fi considerată această activitate satisfăcătoare ?

Este greu de apreciat. Ceea ce este în schimb sigur, este că deficiențele nu au lipsit ; și dintre ele cele mai resimțite au fost două : redusul sprijin pe care Secția de metodică l-a acordat profesorilor care au trimis spre publicare lucrări cu conținut metodic și, mai ales, faptul că în ciuda eforturilor depuse, nu s-a ajuns a se contura cu toată limpezimea *modalitatea concretă* de realizare a modernizării *în toate compartimentele ei*, așa încît să *determine un consens* care să îngăduie o acțiune *energetică și convergentă* în vederea aplicării, pe scară cât mai întinsă, a acelor aspecte care s-au dovedit pregnant eficiente și a căror aplicare nu întîmpină dificultăți deosebite. Iată de ce, pentru a remedia măcar în parte această lipsă, în anul 1973 s-a organizat o sesiune metodico-științifică la nivel republican, cu o largă participare, care a analizat noțiunea de modernizare a învățămîntului istoriei din unghiuri de vedere cât mai numeroase, începînd cu învățămîntul superior și terminînd cu școala de cultură generală, stabilind cîteva repere precise, la lumina cărora s-a purces la elaborarea unor materiale metodice, care să orienteze în chip mai susținut activitatea la catedră pe această linie.

Firește, s-ar putea ridica întrebarea de ce s-a arătat îngăduință acestor deficiențe. Răspunsul este, poate, că în noianul de probleme cu caracter metodic ridicate de transformările pe care învățămîntul nostru le străbate, s-a simțit nevoia *acordării unor priorități* care au impus o anumită ordine de abordare a problemelor, după cum starea încă embrionară sau controversată a unora dintre modalitățile metodice nou propuse a consiliat o atitudine de expectativă, pînă ce studii mai adîncite și, mai ales, *experimente mai concludente*, vor duce la o mai consistentă conturare a lor, așa încît să poată constitui o bază mai solidă pentru *formulări explicite*, pasibile a fi aplicate cu garanții de reușită.